

Zhang Yueran

DE SPIJKER

Vertaald uit het Chinees door Annelous Stiggelbout

2023 Prometheus Amsterdam

新汉学计划

China Studies Program

Deze vertaling kwam mede tot stand dankzij een subsidie van het Nederlands Letterenfonds (www.letterenfonds.nl).

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel 茧

© 2016 Zhang Yueran

© 2023 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Annelous Stiggelbout

De Nederlandse vertaalrechten zijn overeengekomen met Zhang Yueran via New River Literary Ltd.

Omslagontwerp Suzan Beijer

Foto omslag Nagib El-Desouky/Arcangel Images

Foto auteur Li Jinpeng

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 4661 0

'My poor child, the best thing I can send you is a little misfortune.'

William Makepeace Thackeray, *The Rose and the Ring*

Woord vooraf

De namen van personages en de Chinese woorden in dit boek zijn gespeld in het Hanyu Pinyin, het meest gebruikelijke transcriptiesysteem voor het Mandarijn. Enige lastige letters:

- q → tsj, zodat Li Jiaqi wordt uitgesproken als Lie Dja-tsjie.
- ui → wee, zodat Tang Hui wordt uitgesproken als Tang Hwee.
- x → sj, zodat Peixuan wordt uitgesproken als Pee-sjwen en Xie Tiancheng als Sjèh Tjen-tsjeng.
- z → dz, zodat Zifeng wordt uitgesproken als Dz-feng.
- zh → dzj, zodat Zhang Yueran wordt uitgesproken als Dzjang Jwèh-ran.

Bij Chinese namen staat de familienaam ('achternaam') voorop, gevolgd door de persoonlijke naam ('voornaam'). De familienaam van Zhang Yueran is dus Zhang, haar persoonlijke naam is Yueran. Chinese vrouwen houden na het huwelijk hun eigen familienaam; kinderen krijgen over het algemeen de familienaam van hun vader.

Bij het aanspreken worden soms de woorden *lao*, 'oud', en *xiao*, 'klein', gebruikt: Cheng Gong kan je aanspreken als Xiao Gong, iemand met de achternaam Qi als Lao Qi. Dat betekent niet per se dat de persoon oud is, of klein, het fungeert als een soort bijnaam of koosnaam. Ik heb deze aanspreekvormen niet vertaald, omdat dat de verkeerde indruk zou kunnen geven: iemand die Lao Zhou wordt genoemd, is misschien pas een veertiger, niet per se oud dus, en Xiao Chen kan best de aanspreeknaam van een volwassen vrouw zijn.

De Chinese munteenheid is de renminbi, meestal yuan genoemd. Er gaan op het moment van schrijven iets minder dan 8 yuan in een euro.

De stad Jinan, waar het grootste deel van deze roman zich afspeelt, is de hoofdstad van de oostelijke provincie Shandong en ligt zo'n 400 kilo-

meter van Beijing. Van eind negentiende tot begin twintigste eeuw had Duitsland het gezag over de nabijgelegen stad Qingdao (waar niet toevallig nog steeds het bekendste bier van China vandaan komt) en oefende het ook invloed uit in de rest van Shandong, waaronder Jinan. Vandaar dat Cheng Gong gelooft dat het witte huisje door de Duitsers is gebouwd, al blijkt dat niet te kloppen.

In deze stad werd Zhang Yueran in 1982 geboren. Zhang behoort tot de zogenoemde *balinghou*, de generatie geboren in de jaren tachtig die opgroeide in een heel ander China dan de generaties voor hen. Waar hun grootouders de Chinese Burgeroorlog en de Tweede Wereldoorlog meemaakten en hun ouders de Culturele Revolutie, groeiden zij op in een China dat politiek stabiel was en steeds welvarender werd. Geen wonder dat de schrijvers uit deze generatie andere literatuur schrijven dan voorgangers als Mo Yan of Yu Hua. In deze roman schrijft Zhang Yueran, net als veel eerdere schrijvers, over de roerige Chinese geschiedenis van de afgelopen eeuw, maar dan vanuit het oogpunt van haar eigen generatie. Hoofdpersoon Li Jiaqi, geboren in hetzelfde jaar als de schrijfster, vertelt over haar eigen ervaringen; de geschiedenis van haar vader Li Muyuan wordt verteld in haar herinneringen en in wat ze hoort van zijn leeftijdgenoten; en de geschiedenis van haar grootvader Li Jisheng wordt verteld via fragmenten uit de documentaire over zijn leven. Geleidelijk aan ontdekken zij en haar even oude jeugd-vriend Cheng Gong wat de impact van de geschiedenis op hun eigen leven is geweest, hoe de trauma's uit het verleden doorwerken in latere generaties. Schuld en slachtofferschap wisselen elkaar af: daders zijn in een andere situatie weer slachtoffers, en daarna misschien opnieuw schuldig aan een andere daad. Elk personage gaat anders met die schuld om en reageert verschillend op de gebeurtenissen waarvan ze slachtoffer zijn.

De ontwikkelingen in dit boek raken aan een aantal drama's uit de recente Chinese geschiedenis. Sommige, zoals de SARS-epidemie van 2003, zijn in Nederland ook welbekend; andere, zoals de Culturele Revolutie, zijn zo langzamerhand wat langer geleden. Een gebeurtenis die een grote impact heeft op het verhaal, maar nergens expliciet genoemd wordt, zijn de studentenprotesten op het Tian'anmen-plein, die door de regering werden neergeslagen.

Na Mao's dood in 1976 eindigde de Culturele Revolutie en sloeg de Chinese regering een andere koers in. Er kwam meer vrijheid, zowel economisch als politiek. De Chinezen werden welvarender, nieuwe stromingen

kwamen op in literatuur en kunst, en ook werd het langzaam mogelijk andere meningen dan de officiële te hebben. Eind jaren tachtig ging dat proces van openstelling vooral de toenmalige studenten niet meer snel genoeg: ze eisten onmiddellijke democratisering. In 1989 bezetten grote groepen studenten het Tian'anmen-plein, het grote plein in het hart van Beijing. De bezetting hield maanden aan, studenten stroomden toe uit andere delen van het land, de stadsbevolking steunde de protesten. Maar in de nacht van 3 op 4 juni kwam de regering in actie en werden de protesten bloedig neergeslagen door het leger. Er viel een nog altijd ongeteld aantal doden.

Deze protesten en het neerslaan ervan zijn sindsdien in China officieel doodgezwegen: er mag niet over gesproken of geschreven worden. Voor Chinese schrijvers die dat wel willen zijn er een paar opties: hun boek in het buitenland uitgeven (Taiwan bijvoorbeeld), of hun allusies heel, heel subtiel maken, zodat de censor ze over het hoofd zal zien – maar een deel van de lezers ook.

Zhang Yueran, die in China woont, werkt en schrijft, heeft in dit boek voor de tweede optie gekozen. Als de studenten in 1990 langskomen bij de pas ontslagen Li Muyuan, spreken ze over 'vorig jaar zomer in Beijing' (zelfs het jaartal 1989 ligt gevoelig bij de censor). Li Muyuans vrouw, die het allemaal niet zo meegekregen heeft, vraagt onschuldig 'of er altijd heel veel mensen op het plein stonden' en 'of er brede boulevards waren' in Beijing – één zo'n 'brede boulevard' is de Chang'an-boulevard, de tienbaansweg die langs het plein loopt en waarover op 4 juni 1989 de tanks kwamen aanrijden. Voor wie weet wat er gebeurd is, zijn de verwijzingen duidelijk; de Nederlandse lezer heeft dit alles misschien niet zo paraat, vandaar mijn toelichting hier.

Ik heb deze verwijzingen niet in de tekst uitgelegd, omdat Zhang zeer bewust de keuze heeft gemaakt slechts heel subtiel naar deze gebeurtenissen te verwijzen. Andere Chinese begrippen heb ik hier en daar wel in een verklarende bijzin uitgelegd, steeds met de intentie de oorspronkelijke tekst geen geweld aan te doen. Ik heb gepoogd zo weinig mogelijk voetnoten te gebruiken, omdat die de lezer maar uit het verhaal halen. Op verzoek van de auteur heb ik het boek op een aantal plekken wat ingekort, door een aantal minder belangrijke bijpersonages te schrappen of beschrijvingen van gebeurtenissen die niet van belang zijn voor het hoofdverhaal sterk in te korten.

Rest mij nog u veel plezier te wensen met deze roman.

Annelous Stiggelbout

HOOFDSTUK 1

Li Jiaqi

Ik ben al twee weken terug in Nanyuan, maar behalve in de supermarkt hier vlakbij was ik nog nergens geweest. O, en een keer bij de apotheek, omdat ik steeds last heb van slapeloosheid. Ik bleef de hele tijd in dit grote huis, bij deze stervende man. Tot vanochtend, toen hij wegzonk in een diepe slaap en nergens meer op reageerde. De hemel was grijs, de atmosfeer in de kamer bedrukkend. Ik stond aan het bed en had het gevoel dat de schaduw van de dood door de ruimte wervelde als een zwerm zwartgevlekte vleermuizen. Eindelijk was het zover. Ik liep de kamer uit.

Ik haalde een dikke trui en een jas uit mijn koffer. De verwarming hier stookt niet warm genoeg, of misschien komt het doordat het huis te groot is. Ik had een hele poos geprobeerd me te verzoenen met de koude tocht die door de muren komt, maar nu hield ik het niet meer uit. Ik ging de badkamer in, zonder het licht aan te doen. De dunne tl-buis verspreidde een ijsblauw licht dat alles nog verder verkilde. Bij de wastafel waste ik mijn gezicht, terwijl ik dacht aan wat er na morgen zou gebeuren. Morgen, als hij dood was, zou ik alle lampen in dit huis vervangen. De leiding onder de wastafel lekte. Het hete water gorgelde naar buiten en sijpelde in het donker zachtjes over mijn voeten, warm als bloed. Ik bleef in de plas staan zonder de kraan uit te willen draaien.

Ik liep de trap af. In de keuken bakte ik twee eieren en deed ik een paar sneetjes brood in de broodrooster. Ik ging aan tafel zitten en at langzaam mijn ontbijt. Daarna pakte ik een keukentrapje uit het berghok en haalde in alle kamers de gordijnen naar beneden. Toen ik weer in de woonkamer kwam, zag die er totaal anders uit. Ik stond in de deuropening met samengeknepen ogen te kijken naar de kale ramen. Het zonlicht bescheen elk stoffe in de hoeken en deed alle geheimen opvliegen.

's Middags kwam ik terug in deze kamer om naar hem te kijken. Zijn lichaam, neergedrukt door de dikke ganzenveren deken, leek te zijn ge-

krompen. De hemel was nog steeds grijs en de dood bleef rondcirkelen, maar nog zonder te willen neerdalen. Ik had een beklemd gevoel in mijn borst en mijn slapen klopten – ik trok mijn jas aan en ontvluchtte het huis.

Doelloos liep ik rond over de campus van de medische universiteit. De verlaten basisschool, de overdekte wandelgang achter de bibliotheek, de gure tribunes van het gymnastiekveld, die herinnerden me allemaal niet aan jou. Tot ik bij het westerkwartier van Nanyuan kwam. De oude gebouwen van vroeger zijn gesloopt, er staan nu een paar nieuwe flats, met voor alle deuren en ramen glimmende anti-inbraakroosters. Ik liep helemaal door naar het westen, om de flats heen, en ontdekte tot mijn verbazing dat jouw gebouw er nog staat, omringd door nieuwe flats, eenzaam weggedoken naast de muur.

Ik dacht niet dat je hier na al die jaren nog zou wonen. Toch liep ik naar binnen en belde aan bij nummer 102. Kom maar verder, zei iemand binnen. Ik aarzelde even en trok toen de deur open. Het was donker in de kamer. Op het fornuis leek iets te staan koken, het verspreidde een dikke damp. Er zat een man op de bank, zijn ogen gesloten, hij leek te slapen. Dwars door het verraderlijke schemerlicht, de vochtige damp en meer dan tien verstreken jaren heen herkende ik jou. Cheng Gong, zei ik zacht. Je opende langzaam je ogen, alsof je al die tijd op me had zitten wachten en tijdens het wachten in slaap was gesukkeld. Even had ik het idee dat we een poos geleden al hadden afgesproken dat we elkaar zouden treffen en dat ik dat gewoon vergeten was. Maar in werkelijkheid herkende je me niet eens, en toen ik je vertelde wie ik ben, reageerde je koeltjes. Ik deed mijn best om een gesprekje te beginnen, noemde wat vriendjes van vroeger, vroeg naar de leegstaande basisschool. Al snel waren alle oppervlakkige dingen gezegd en vervielen we in stilzwijgen. Ik kon geen reden bedenken om langer te blijven en stond dus maar op om afscheid te nemen.

Je liet me uit. Tot ziens, zei ik; Het beste, zei jij. Ik draaide me om en liep weg, de deur sloot zich achter me. In de hal was het doodstil, je kon het stof horen neerdalen op de tralies van de metalen anti-inbraakdeuren. Ik bleef staan, ik durfde niet het gebouw uit te stappen. Opeens was ik bang dat we elkaar opnieuw zouden kwijtraken zodra ik weer deel zou worden van het zonlicht buiten. De gure wind sloeg naar binnen, het knarsen van de anti-inbraakdeuren klonk alsof ergens in het donker iemand zuchtte. Onbestemde gedachten flakkerden opnieuw op, als zwak gloeiende sintels

aangeblazen door de wind. Ik had het idee dat ik wist waarom ik hierheen gekomen was. Ik verzamelde moed en drukte nogmaals op de bel. Ik sprak met je af dat je die avond naar het witte huisje zou komen. Zonder op je antwoord te wachten, draaide ik me om en liep weg.

Langzaam liep ik terug over het pad langs de vijver. Toen ik terugkwam in die kamer, was ik tot rust gekomen. Ik pakte de dvd die ik al die tijd niet had gekeken uit de la en deed hem in de dvd-speler. Daarna maakte ik thee, zette twee stoelen klaar en ging zitten om op je te wachten. Buiten begon het te schemeren. De man in het bed mompelde wat voor zich uit, alsof hij diep verzonken was in een droom. Hij ademt met grote moeite, in de hele kamer hangt de paarsbruine lucht die door zijn verrotte longen is uitgeademd. Het werd buiten steeds donkerder, maar toen lichtte het opeens weer op. In de laatste stralen van de ondergaande zon leek het alsof er iets bijzonders stond te gebeuren. Een windvlaag rukte het raam open en toen ik ernaartoe liep om het weer te sluiten, zag ik dat het buiten sneeuwde. Opeens was ik bang dat je niet meer zou komen. Maar ik bleef wachten.

Vaag wist ik dat dit alles onvermijdelijk was. Buiten was het helemaal donker geworden en het begon steeds harder te sneeuwen. Ik liep naar het raam om naar de weg in de verte te kijken. De weg was verdwenen, er lag alleen een uitgestrekt wit vlak sneeuw. Ik bleef ernaar kijken tot ik haast niets meer kon zien. Totdat er een zwart stipje opdook, als een kiempje dat door de aarde prikt brak het door het wit en werd het steeds groter. Jij was het, je kwam deze kant op.

Zonder iets te vragen liep je met me mee naar boven, naar deze kamer. Je leek het al te hebben voorvoeld, want je liet geen enkele verrassing blijken toen je hem in het bed zag liggen. Je deed een paar passen naar voren en bestudeerde zijn gezicht met een blik die iets leek af te sluiten, alsof je de balans opmaakte van zijn leven. Die berekening was te ingewikkeld – je raakte het spoor bijster en bleef hem verdoofd aanstaren, tot ik een stoel voor je aanschoof en je uitnodigde te gaan zitten.

Ja, je hebt het gezien, hij is stervende, mijn grootvader. Ik weet dat ik het ziekenhuis zou moeten bellen. Ze zouden meteen een ambulance sturen om hem op te halen, de hele nacht doorvergaderen met de beste specialisten en alles doen om hem te redden. Misschien dat zijn leven nog een paar dagen gerekt kan worden, maar lang zal het niet duren. Daarna zouden ze beginnen met het organiseren van de uitvaart – de indrukwek-

kende uitvaart van Academielid Li Jisheng. Op de dag van de plechtigheid zou ik als enige familielid samen met iedereen afscheid van hem nemen. De mensen zouden met tranen in hun ogen spreken over zijn leven en langzaam voorbyschuifelen om hun respect te betuigen. Wat mensen die ik niet ken zouden op me af stappen om met me te praten en me vertellen wat voor man mijn grootvader was geweest, formidabel, verstandig, alom gerespecteerd... De provinciegouverneur of de burgemeester zou komen om mij warm de hand te schudden en me te condoleren. Fotocamera's zouden als een trouwe hond achter hem aan schommelen om de blik op mijn gezicht vast te leggen die vertelde hoe erkentelijk ik hem was. Alles zou geregeld worden, ik hoef helemaal niets te doen, alleen maar te zorgen voor voldoende tranen.

Ik zou eigenlijk moeten kunnen huilen, niet om hem, maar om de dingen die met hem verloren gaan. Maar ik kan mezelf er niet toe zetten het telefoonnummer van het ziekenhuis in te toetsen. Zodra ik bel, wordt zijn dood een openbare kwestie die met mij niets meer te maken heeft. Hij zal worden omringd door verpleegkundigen, dokters, zijn studenten en collega's, politici, de media... Ze zullen in drommen de laatste momenten van zijn leven binnendringen om deze naderende dood de proporties te geven die hij verdient. De proporties van zijn dood zijn het gewicht van zijn leven. Het zinken van een slagschip. Ik moet een formidabel man niet zijn waardige dood onthouden, dat weet ik, maar toch klem ik deze momenten vast en wil ik ze onder geen beding uit handen geven. Al die jaren heb ik niets van hem gevraagd, niet zijn zorg, zijn liefde, zijn eer... Ik wilde niets van dat alles. Nu wil ik alleen maar zijn dood, ik wil bezit nemen van zijn dood. Ik heb gewacht op dat moment, gewacht tot een niet-bestaande stem zou aankondigen dat alles voorbij is.

Toen we elkaar vanmiddag zagen, voelde ik dat er dingen tussen ons in staan. Misschien ken je het geheim allang. Misschien is het in de loop van al die tijd weggesmolten, deel geworden van de huidtextuur van het leven. Maar volgens mij bestaat het nog steeds, in wat voor vorm dan ook, en net als ik kun je het niet negeren. Laten we erover praten, voor het eerst en voor het laatst, en alles wat met dat geheim te maken heeft in deze avond achterlaten.

Wat sneeuwt het hard buiten. Grote vlokken dwarrelen naar beneden, alsof God de brieven van de mensheid naar beneden gooit. In kleine stukjes gescheurd.

Cheng Gong

Ik kan niet lang blijven. Als het zo meteen wat minder hard sneeuwt, moet ik naar het station. Ik heb vanavond een verre reis voor de boeg. Ik had eigenlijk vanmiddag al weg moeten zijn. Toen jij langskwam, zat ik te wachten op de waterbezorger. Als die wat eerder was gekomen, hadden we elkaar vrees ik niet getroffen.

Toen ik vanmiddag mijn koffer had gepakt en naar de keuken liep voor een glas water, ontdekte ik dat de waterkoeler leeg was, dus belde ik de waterleverancier voor een nieuwe fles. Na een halfuur was de bezorger er nog steeds niet. Ik zou normaal niet op hem hebben gewacht, maar hij had me de vorige fles voorgeschoten omdat ik geen contant geld in huis had en dat wilde ik hem teruggeven. Als je weggaat, moet je zo veel mogelijk dingen netjes afwikkelen. Buiten was de lucht aan het dichttrekken. Ik had steeds meer dorst, dus zocht ik in de kast een oude ketel om zelf water te koken. De bleekblauwe gasvlam wakkerde, de ijzeren ketel ruisde zacht en ik sukkelde gewoon in slaap op de bank. Ik droomde zelfs, van Dabin, Zifeng en mezelf. We waren weer een groepje jongeren en renden 's nachts door de stegen. We hadden allemaal gedronken en we leken in een goede stemming, de puistjes op ons gezicht glommen. We renden en renden, tot we bij een grote weg kwamen. Daar brandden neonlichten en er waren een heleboel andere jongeren, ze liepen met flesjes bier in hun hand naar het plein iets verderop. We sprongen in een jeep die langs de weg stond, een rode. De motor sloeg ronkend aan en iedereen juichte en floot en hing uit de raampjes. In die feeststemming raasde de jeep vooruit.

Midden in mijn droom hoorde ik dat er aan de deur werd geklopt. Ik dacht dat het de bezorger was die de nieuwe waterfles kwam brengen, dus riep ik 'Kom maar verder'. De deur was niet op slot, hij kon hem zelf openduwen en met de fles op zijn schouder naar binnen lopen. Ik had

nog steeds mijn ogen gesloten en dacht terug aan mijn droom. Het leek het einde van een film: de auto die in de verte verdween, huizen en straten die kleiner werden, gejuich en gelach dat langzaam wegstierf. Het doek viel, het scherm werd zwart. Alsof alles was weggehaald. Ik zat stil in het donker, als een lege kom. Pas na een tijdje voelde ik een koude tochtstroom – de deur was dus open. Maar ik hoorde geen voetstappen, het was doodstil in de kamer.

Ik opende mijn ogen. Jij stond in de deuropening. Ik wist niet hoelang je daar al stond, wie weet had je zelfs gezien hoe ik hardop lachte in mijn droom. En de melancholie van het ontwaken, dat moment van de grootste zwakte. Zacht zei je mijn naam: Cheng Gong! Je stem klonk schor, alsof je al lang niet gepraat had. Het stond op het punt te gaan sneeuwen: de lucht was helemaal dichtgetrokken en het was pikdonker in de kamer. Het water op het fornuis was aan de kook geraakt en kolkte borrelend door de ketel. Ik bekeek je aandachtig, ervan overtuigd dat ik je niet kende. Maar in het schemerlicht had ik plotseling het gevoel dat de onbekende vrouw die voor me stond een diep verband hield met mijn leven. Zoiets jaagt de rillingen over je rug. Ik groef in mijn geheugen, de kaartjes van mijn herinneringen sloegen ritselend om. Toen zei je dat je Li Jiaqi was.

De witte wolkjes van je adem, de door de wind in de war geblazen krullen in je haar, je trillende knieën onder de zoom van je winterjas, dat alles overtuigde me ervan dat de Li Jiaqi die voor me stond echt was en geen voortzetting van mijn droom. Het was achttien jaar geleden, geen wonder dat ik je niet herkende. Je droeg geen make-up en je bleke gezicht was een beetje gezwollen, maar je had de verwachtingen niet beschaamd en was inderdaad een mooie vrouw geworden. Alleen stond je hartvormige gezicht strak en gespannen, de uitdrukking van iemand die te lang in de grote stad heeft gewoond. Je vroeg of je er anders uitzag dan ik me had voorgesteld. Ik glimlachte ontwijkend. Om eerlijk te zijn had ik nooit nagedacht over hoe je er als volwassene uit zou zien. Wat mij betreft was alles wat met jou te maken had weggeborgen in een verzegelde dossiermap. Het is misschien pijnlijk dat ik het zeg, maar ik had echt niet verwacht je ooit nog terug te zien.

Ik liep naar de keuken om het fornuis uit te draaien. De ketel was half drooggekookt, damp vulde de ruimte. Je ging zitten, niet helemaal op je gemak, en keek hoe ik thee inschonk.

‘Woon je nog steeds bij je oma en tante?’ vroeg je.

Ik vertelde je dat mijn oma was overleden en dat ik hier alleen nog met mijn tante woonde.

‘Is ze nooit getrouwd?’ vroeg je.

‘Nee.’

Ons gesprek verliep moeizaam. Elke keer als er een stilte viel, drukte die op mijn hart. Ik wilde deze ontmoeting zo snel mogelijk beëindigen. Je leek het te merken, maar je bleef je best doen om naar gespreksonderwerpen te zoeken. De thee werd koud en de nevel in de kamer was opgetrokken toen je eindelijk opstond om afscheid te nemen. Nauwelijks had ik de deur dichtgedaan en een zucht van opluchting geslaakt toen de bel nogmaals ging. Je stond in de deuropening en vroeg of ik vanavond naar het witte huisje wilde komen. Nog voor ik de kans kreeg je uitnodiging af te slaan, was je het gebouw uitgelopen.

Ik was niet van plan te gaan. Wat mij betreft was het niet nodig elkaar nog een keer te zien, om wat voor reden dan ook. Ik zat op de bank de ene sigaret na de andere te roken, terwijl het buiten langzaam donker werd. Plotseling werd er luid aangeklopt. De jongen die het water kwam brengen stond in de deuropening met een volle fles op zijn schouder. Hij was water wezen bezorgen bij een adres in een westelijke buitenwijk, vertelde hij. Hij droeg een vuile grijze wollen muts en keek verwaasd. ‘Ik was verdwaald,’ legde hij uit.

Nadat ik hem had uitgelaten, knoopte ik mijn jas dicht en liep met mijn koffer naar buiten. Het was donker en sneeuw begon uit de hemel te dwarrelen. Eenmaal buiten Nanyuan stond ik een hele poos te wachten aan de kant van de weg zonder dat er een taxi voorbijkwam. Toen er eindelijk een langreed, wuifde de chauffeur afwijzend: zijn werkdag zat erop. Het was bijtend koud, ik stond voortdurend met mijn voeten te stampen en in mijn handen te blazen. De deur van het restaurantje achter me klapte plotseling open en de eigenares kwam naar buiten om in het buurtwinkeltje ernaast sigaretten te kopen voor een klant. Ze groette me hartelijk toen ze me zag staan. Vorig jaar zomer was ik er een tijdje regelmatig wat komen drinken.

‘Ga je op reis?’ vroeg ze. Ik knikte.

‘Heb je haast? Wacht anders tot het wat minder hard sneeuwt, met dit weer vind je nooit een taxi,’ zei ze. Ik liep achter haar aan het restaurantje binnen. Helemaal achter in de zaak zat een veertiger die het pakje si-

garetten aannam van de eigenares, het plastic eraf haalde en er eentje opstak. Ik ging zitten aan een tafeltje bij het raam en bestelde een portie borrelhapjes. De eigenares kwam uit Guangdong in het zuiden, ze was hier in het noorden komen wonen voor haar man. Toen die er later vandoor ging met een ander, was ze gebleven.

‘We hebben een nieuw soort bier, Laotiaans. Wil je het proberen?’ vroeg ze. Ik zei oké, hoewel ik geen zin had in bier. Alcohol is niet goed voor de wilskracht.

Ik dronk mijn bier terwijl ik plakjes gerookte tofoe at. Het was licht bier dat zomers smaakte. De eigenares en de veertiger waren verwickeld in een geanimeerd gesprek dat reikte van een standbeeld van de godin Mazu tot de bereidingswijze van gevulde tofoe. ‘Je kunt hier geen lekkere tofoe maken, het water is niet goed,’ verzuchtte de eigenares.

Na een tijdje betaalde de man en vertrok hij. Het werd stil in het restaurant, alleen ik zat er nog.

‘Hoe gaat het met de astma van die vriendin van je?’ vroeg de eigenares opeens. ‘Onlangs had ik een klant die vertelde dat hij uit zijn familie een middelste kende tegen astma, ik heb het hem op laten schrijven.’ Ze begon door het laatje onder de kassa te rommelen. ‘Hè, waar heb ik het nou gelaten.’

‘Het maakt niet uit, laat maar zitten,’ zei ik.

‘Hier is het!’ riep ze uit. ‘Ik wist wel dat ik het bewaard had.’

‘Dankjewel.’ Ik nam het recept van haar aan en stopte het in mijn zak.

Ze ging weer zitten en stak een sigaret op. ‘Wat een sneeuw,’ mompelde ze voor zich uit.

Ik keek uit het raam achter me. Sneeuwvlokken zweefden door de donkere nachthemel. Op de grond lag al een flink pak. De voetafdrukken op de weg werden bedekt door een verse laag sneeuw, zodat alleen een ondiepe holte overbleef.

‘Als die sneeuw er niet was, had ik allang weer in het zuiden gezeten,’ zei de eigenares. ‘Hou je van sneeuw?’

‘Ja,’ antwoordde ik.

Daarna zeiden we allebei niets meer. Zwijgend keken we naar de sneeuw buiten. Ik staarde naar de lichtkolom van de straatlantaarn, waarin grote vlokken rondwervelden en vielen, alsof ze tevergeefs vochten voor hun leven.

Ik dacht terug aan die middag lang geleden, toen het ook zo hard sneeuw-

de en ik van school was vertrokken om jou op te zoeken bij je grootouders. Je zou weggaan, je moeder was met je naar school gekomen om het papierwerk voor de overstap naar je nieuwe school te regelen. Voor de deur van het kantoor was je Dabin tegengekomen en je had tegen hem gezegd dat je me nog wilde zien. Ik moest je later die dag komen opzoeken bij je grootouders thuis.

Ik wist dat ik je daarna misschien nooit meer zou zien, dit was misschien wel de laatste kans om alles met je te bespreken. Toch liep ik steeds langzamer, tot ik tot stilstand kwam voor Kangkang, het buurtwinkeltje waar we vaak geweest waren. En toen draaide ik me om en liep ik naar huis. Ik heb gehoord dat je die dag een hele poos op me gewacht hebt en pas tegen het avondeten door je moeder werd meegenomen. Ik voel me al heel lang schuldig dat ik je voor niks heb laten wachten. Ik weet ook niet waarom ik dat gedaan heb. Misschien dat ik zelf wilde beslissen hoe onze vriendschap eindigde, omdat ik verder nergens iets over te zeggen had. Vanaf dat moment heb ik alles wat met jou te maken had weggesloten in een dossiermap.

Dabin had je nieuwe adres. De dag voor je verjaardag zat hij over zijn tafeltje gebogen een kaart aan je te schrijven, maar ik sloeg zijn aanbod af om mijn naam bij de zijne te zetten. Hij was heel teleurgesteld toen je niet terugschreef en hem ook geen kaart stuurde op zijn verjaardag. Niemand hoorde iets van je. Je was volledig uit ons leven verdwenen, precies zoals ik gewild had. Ik dacht dat je me op die manier waarschijnlijk wilde vertellen dat je achter mijn besluit stond: als we niet terug konden naar hoe het vroeger was geweest, was het zinloos om nog contact te houden. We waren zo dik met elkaar geweest, we dachten dat onze vriendschap onverwoestbaar was, maar ze bleek maar al te breekbaar. Omdat ze van begin af aan verkeerd was: een boom die midden op de weg groeit, wordt vroeg of laat omgehakt.

Na drie biertjes knoopte ik mijn jas dicht en stond ik op.

‘Je gaat weer?’ vroeg de eigenares. Ik pakte geld om haar te betalen.

‘Als je een stukje verder loopt kom je bij de grote weg, daar vind je makkelijker een taxi.’ Vlotjes drukte ze me mijn wisselgeld in de hand. ‘Goede reis.’ Met een klap trok ze de deur open, de koude wind joeg wat sneeuwvlokken naar binnen.

Toen ik met één voet over de drempel was, stopte ik weer. Bewegingloos bleef ik staan. De alcohol deed mijn gezicht branden.

‘Kan ik de koffer een poosje hier laten staan?’ hoorde ik mezelf zeggen. ‘Ik herinner me net dat ik nog iets moet doen.’

‘Ja hoor, met dit weer kan ik toch niet naar huis. Kijk maar hoe laat je hem wil ophalen, mij maakt het niet uit,’ lachte ze. ‘Geen wonder dat je de hele avond zo bedrukt keek. Ga maar gauw.’

Ik bedankte haar en beende de deur uit, de sneeuwjacht in.

Toen ik zonet naar je onderweg was, kwam ik weer langs Kangkang. Het buurtwinkeltje van toen is nu fastfoodrestaurant Dongdong. De overdekte fietsenstalling ernaast is gesloopt, de steile helling van vroeger is geëgaliseerd, en je grootvader is verhuisd van het westerkwartier naar het witte huisje. Maar al die veranderingen lagen bedekt onder de sneeuw, zodat ik haast het idee had dat het weer die avond elf jaar geleden was, waarop jij zou vertrekken en ik onderweg was om je nog een keer te zien. Deze keer stopte ik niet toen ik langs Kangkang kwam. Ik legde eindelijk het laatste stukje weg af dat ik die avond niet had afgelegd.